

Mi az a jogalap és miért van rá szükségünk?

"Hat van belőle és olyan nincs, hogy valamelyiket ne kelljen használnunk."

szerző: Dr. Albert Ágota, a MÁOK adatvédelmi tisztviselője

A GDPR egyik legfontosabb alaptétele, hogy **csak olyan adatok lehetnek a birtokunkban, amelyekről meg tudjuk magyarázni, miért vannak nálunk, azaz miért kezelhetjük őket.** Ahhoz pedig, hogy kezelhessük az adatokat, mindenképpen kell jogalap. **Ha ilyet nem találunk, akkor jobb, ha az adott iratot (adatot) megsemmisítjük, vagy legalább is olyan helyre tesszük, ahol senki sem találja meg.** A fájjal hasonló a helyzet, csak ott a végleges törlést követeli meg tőlünk a GDPR.

Ami nagyon fontos, hogy a sima törlés („logikai törlés”) az adatvédelem szempontjából nem törlés, **a törlésnek helyreállíthatatlannak kell lennie,** ezért mindenképpen **konzultáljunk olyannal, aki tudja ennek a módját** (adathordozótól függően)!

A korábbi hazai szabályozás két jogalapot engedélyezett, a hozzájárulást és a jogszabály alapján történő adatkezelést. **A GDPR** ebből a szempontból nagy könnyítést vezetett be, **a korábbi két jogalapot hatra emelte.** Ez elsőre kétségbeejtőnek tűnik, második nekifutásra már jobb a helyzet.

Amit mindig szem előtt kell tartanunk, **a GDPR nem ismeri az „így szoktuk” jogalapot,** azaz bármennyire is nyugősnek tűnik a dolog, **az előre meghatározott hatból kell választanunk.** Melyek ezek?

- a) **„hozzájárulás”:** az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több célból történő kezeléséhez (GDPR 6. cikk (1) bekezdés a) pont)

Ez tűnik a legegyszerűbbnek, hozzájárul az érintett, aztán már kezelhetjük is az adatot. **A valóságban ez a legbonyolultabb** eset és **csak akkor folyamodjunk ehhez a lehetőséghez, ha már a másik ötről bebizonyosodott, számunkra az adott esetben nem megfelelőek.**

- b) **„szerződés teljesítése”:** az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kéréséhez történő lépések megtételéhez szükségesek (GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pont)

A szerződés teljesítéséről, mint jogalapról akkor beszélhetünk, **ha természetes személlyel kötünk szerződést.** Ilyenkor vagy magában a szerződésben tájékoztatjuk a jogairól, vagy egy külön mellékletben, **a lényeg, hogy tájékoztassuk** – az előzetes tájékoztatást a GDPR nagyon komolyan veszi.

Már **az ajánlattétel is a szerződés előkészítésébe tartozik**, tehát erre a jogalapra elég széles körben hivatkozhatunk. A gond az, **hogy ez a jogalap csak a természetes személyeknél működik (pl. egyéni vállalkozó, magánszemély)**, a társas formáknál, egyéb szervezeteknél (kft, alapítvány, kamara, stb.) már nem.

A gyakorlatban **a munkaszerződés is szerződés**, tehát a munkavállalónak a munkaszerződésben foglalt adatait is szerződés teljesítése jogcímmel kezeljük, ám a munkavállalóval kapcsolatos adatkezelés vékony jég – a munkavállaló ugyanis egyfajta kényeszerhelyzetben van és soha nem egyenrangú félként áll a szerződésben a munkáltatóval szemben.

- c) **„jogi kötelezettség teljesítése”**: az adatkezelés a Társaságra vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges (GDPR 6. cikk (1) bekezdés c) pont). Az adatkezelés célját e jogalapra hivatkozással kell meghatározni.

A jogi kötelezettség teljesítése nagyon kényelmes jogalap, hiszen **a jogalkotó magyarázza meg helyettünk, miért is van szükség az adott adatkezelésre**. Azonban ez nem azt jelenti, hogy nem kell tájékoztatni az érintettet arról, milyen jogszabály alapján kezeljük az adatait, éppen ezért a pontos jogszabályhely megjelölést mindenképpen meg kell adni a számára.

Jogi kötelezettség például a szerződésekkel kapcsolatban a számlázáshoz szükséges adatok kezelése, és az ilyen adatok megőrzési idejére is más vonatkozik – a szerződések esetében a szerződés megszűnése után 5 évig tarthatjuk meg az adatokat, míg a számviteli-adóügyi bizonylatokban ez az időtartam 8 év. Ez praktikus azt jelenti, hogy a Kamara a szerződés teljesítése vagy felmondása után 5 évvel kidobhatja (azaz leselejtezheti) az adott szerződést, a könyvelésben ugyanezt a szerződést még meg kell tartani, mint a pénzügyi teljesítést alátámasztó dokumentumot.

- d) **„létfontosságú érdekek védelme”**: az adatkezelés az érintett vagy egy másik természetes személy létfontosságú érdekeinek védelme miatt szükséges (GDPR 6. cikk (1) bekezdés d) pont)

Ezzel a jogalappal nem sokat fog találkozni egy átlag GDPR-elszenvedő – a legjobb példa az erre, amikor a mentősök az eszméletlen beteg adatait a hozzájárulása nélkül kezelik. Ebben az esetben a létfontosságú érdekek sokkal előbbre való az adminisztrációnál meg jogalapok keresésénél, a lényeg hogy a beteg ellátható legyen.

- e) az adatkezelés közérdekű vagy az **adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében** végzett feladat végrehajtásához szükséges (GDPR 6. cikk (1) bekezdés e) pont)

A Kamara esetében ezek azok az esetek (leegyszerűsítve), amelyekben határozatot hoz a Kamara, és amely ügyek külön nevesítve is vannak a kamarai törvényben. Ebben az esetben is tájékoztatni kell az érintettet a pontos jogszabályi helyről. És erre nem a határozat indoklásában kerül sor (a Hatóság szerint az adatvédelemnek

semmi helye a határozat indoklásában, csak összezavarja az érintettet), hanem külön formában.

- f) **„jogos érdek”**: az adatkezelés a Társaság vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ez érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek (GDPR 6. cikk (1) bekezdés f) pont).

A jogos érdek szintén nagyon kellemes jogalap mindaddig, ameddig meg nem kell magyarázni, miért is jogos érdek az adott érdek. Éppen ezért ezen jogalap használatakor mindig kell érdekmérlegelési tesztet készíteni – tipikus esetek pl. a munkavállalók ellenőrzése, elektronikus megfigyelőrendszer alkalmazása, illetve a szerződő partner képviselőjének adatainak kezelése.

Az érdekmérlegelési teszt lényege annyi, hogy ezekben az esetekben két érdek feszül egymásnak – a munkavállalók ellenőrzése esetén például a munkaadó és a munkavállaló. A munkaadó szeretné, hogy a munkavállaló dolgozzon úgy, ahogy a munkaszerződésében vállalta, a munkavállaló meg szeretné a dolgok könnyebbik végét fogni és ott sunnyogni, ahol csak lehet (persze nem mindenki tartozik ebbe a csoportba, tisztelet a kivételnek, de azért a munkáltató is tisztában van azzal, hogy nem mindenki sztahanovista, ha munkavégzésről van szó).

Az érdekmérlegelési teszt elvégzése során szembe kell állítanunk az érdekeket és eldöntenünk, hol van az a pont, ahol egyensúlyozva a két érdek között egy olyan egyensúlyi helyet találunk, ahol a kecske is jól lakik és a káposzta is megmarad: a munkáltató jogos érdekét, azaz a munkavállaló ellenőrzését jogszerűen tudja kivitelezni, viszont nem mászik bele a munkavállaló jogosan tiszteletben tartandó privát szférájába.

Az egyik leggyakoribb példa a jogos érdeken alapuló munkavállalói ellenőrzésre, amikor a munkáltató nem szeretné, hogy a munkavállalók felesleges internetezéssel múltatnák a munkaidejüket – mert utólag nemcsak az lehet bosszantó, hogy a munkavállaló cicás videók nézegetésére és megosztására fordította a délutáni munkaidejét, hanem az is, hogy eközben még egy-két vírust is megnyert a kamarai gépre.

A munkáltató jogos érdeke tehát, hogy a munkavállaló legyen szíves és dolgozzon, a munkavállaló pedig ragaszkodna a privát szférájának zavartalanságához, például nem kívánná feltétlen megosztani a munkaadójával, hogy a soron következő sátoros ünnepre keresett sütireceptet, esetleg párkereső hirdetéseket böngészett a mit sem sejtő házastársa háta mögött, **a jogos érdek alapján adatkezelés pedig semmiképpen sem sértheti meg olyan mértékben a munkavállaló jogait és szabadságait, hogy az aránytalan lenne.**

A szerződések esetében, ha nem természetes személlyel szerződünk (hanem például kft-vel, egyesülettel vagy alapítvánnyal), a szerződő partnerünk képviselőjének adatai kezelése tekintetében szintén a jogos érdek lesz a jogalap, csak ezúttal a szerződéses partner jogos érdeke az, hogy a képviselőjének az adatait átvegyük. Ebben az esetben szintén kell érdekmérlegelési tesztet készíteni.

És akkor így a végén **visszatérve a hozzájárulásos adatkezelésre – a hozzájárulásnak szigorú tartalmi követelményei vannak** (ha ez nincs meg bizonyíthatóan, akkor nem tekinthető érvényesnek a hozzájárulás), illetve bármikor visszavonható. Ha pedig az érintett visszavonja a hozzájárulását, az elég fura helyzeteket tud létrehozni és sok-sok nyugót szakíthat a nyakunkba. Tehát **ameddig nem muszáj, ne folyamodjunk ehhez a megoldáshoz.**

A jogalapokról, érdekmérlegelési tesztről részletesen az adtvédelmi szabályzatban lehet olvasni, a mellékletek pedig tartalmazzák mind a hozzájáruló nyilatkozatokat, mind az előzetes tájékoztatókat, mind a szükséges érdekmérlegelési teszteket.

Univerzális előzetes tájékoztató a szervezet adatkezelési tájékoztatója, akinek van honlapja, az online formában teszi közzé (kötelezően), akinek nincs netes megjelenése, az offline formában, kinyomtatva tartsa az irodában.